

Doğu Karadeniz Bölümü Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Giresun Kümbet Yaylası

A Typical Sample of the High Plateau Activities in The East Black- Sea Region: Giresun Kumbet High Plateau

Duran AYDINÖZÜ

GÜ Kastamonu Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kastamonu-TÜRKİYE

Fazlı SOLMAZ

KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon-TÜRKİYE

ÖZET

Kümbet Yaylası, Giresun ilinin Dereli ilçesine bağlı ortalama yükseltisi 1640 metre olup, güney kesimi ise orman sınırının üzerindeki Alpin kuşak içerisinde yer almaktadır. Çevredeki diğer yayla yerleşmelerinden farklı olarak hem kış ve hem de yaz aylarında kullanılan yaylanın en önemli özelliği diğer yerleşmelerin pazar fonksiyon merkezi olmasıdır.

Yaz mevsimi süresince, haftalık pazarın kurulduğu Cuma günleri nüfus sayısının oldukça fazlaştığı Kümbet'te, tek katlı meskenlerin yanı sıra çoğunluğunu iki katlı yapılar teşkil eder. Giresun ili ve ilçelerinden seyyar satıcıların geldiği Kümbet pazarının diğer bir özelliğini ise pazarın kurulduğu Temmuz ayının birinci haftasındaki ilk Cuma günü düzenlenen ve halk arasında "Otçular Şenlikleri" olarak adlandırılan yerleşmiş eğlenceler oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yayla yerleşmesi, Kümbet Yaylası, Kümbet pazarı

ABSTRACT

Kümbet high plateau is located in Dereli administrative district which is part of Giresun city. It is approximately 1640 meters high and its southern part is in Alpin zone which is on the forest border. Its most important feature making it different from other high plateau settlements is that the high plateau used both in winter and summer employs a function of a central bazaar function.

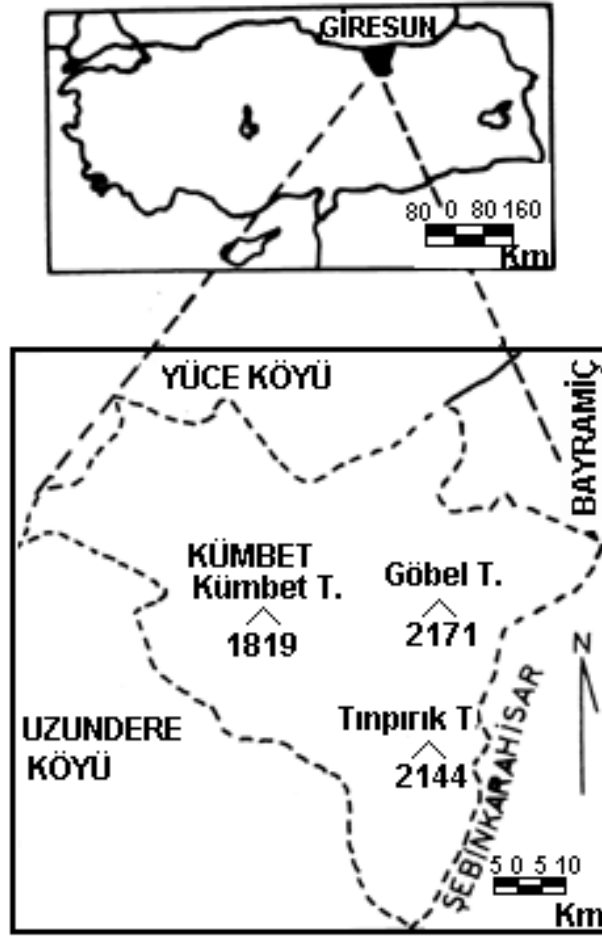
During the summer season, every Friday, the day of the bazaar, population increases in Kümbet, where bungalows and predominantly two-floor houses are located. Another feature of Kümbet bazaar where many street vendors come from Giresun city and neighbouring administrative districts is the festivities known as 'Otçular Şenlikleri'. It is held on Friday in the first week of July when the bazaar is held.

Key words: high plateau settlement, Kümbet high plateau, Kümbet bazaar

1. Giriş

Kümbet Yaylası, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölümünde Giresun Dağlarının Karadenize bakan yamaçları üzerinde Giresun ili Dereli ilçesi sınırları içinde yer alır. Yayla, Giresun ilinin güneyinde, Giresun- Şebinkarahisar yolunun 8 km doğusunda yer almaktadır. Ortalama yükseltisi 1640 metre olan yaylanın kuzey sınırını Calba Deresi, Kaçkayas Deresi ve Cımbırtılık Deresi, batı sınırını Aymaç Tepe, Çin Tepe, Kertboğazı Tepesi ve Düdlek Tepe oluşturur. Yaylanın güney sınırını Katankaya tepe, doğu sınırını ise Tıngırık Tepe ve Taşbaşı Tepesi belirler. Yaylanın ilçe merkezine uzaklığı 30 km, Giresun il merkezine uzaklığı ise 59 km dir (Şekil-1).

Hem kış hem de yaz aylarında yerleşim yapılan Kümbet'in en önemli özelliğini, çevredeki oba-yayla yerleşmelerinde faaliyet gösteren ailelerin bir alış veriş merkezi olması teşkil eder. Kümbet Yaylasında haftanın Cuma günleri kurulan pazarın yanında, on bir kasap, üç lokanta, on beş bakkal dükkânı, dört fırın ve 130 yataklı altı otelden oluşan, toplam 39 ticarî iş yeri bulunmaktadır.

Şekil-1: Kümbet Yaylasının Lokasyon Haritası

Yazları ve özellikle de pazarın kurulduğu Cuma günleri, nüfusun çok fazla arttığı ve bir kasaba görünümü kazandığı Kümbet'te tek katlı binaların yanı sıra ağırlık daha çok iki katlı yapılardadır.

Giresun, Dereli ve Şebinkarahisar gibi yerleşim merkezlerinden seyyar satıcıların da geldiği Kümbet pazarının en önemli özelliklerinden bir diğerini, Temmuz ayının ilk haftasında Cuma günü sabahı büyük bir nüfusun katılımı ile başlayan ekmek, kavurma ve koyun sütünden hususî olarak hazırlanan 'Koyurtmaç' adlı yemeğin yenmesiyle

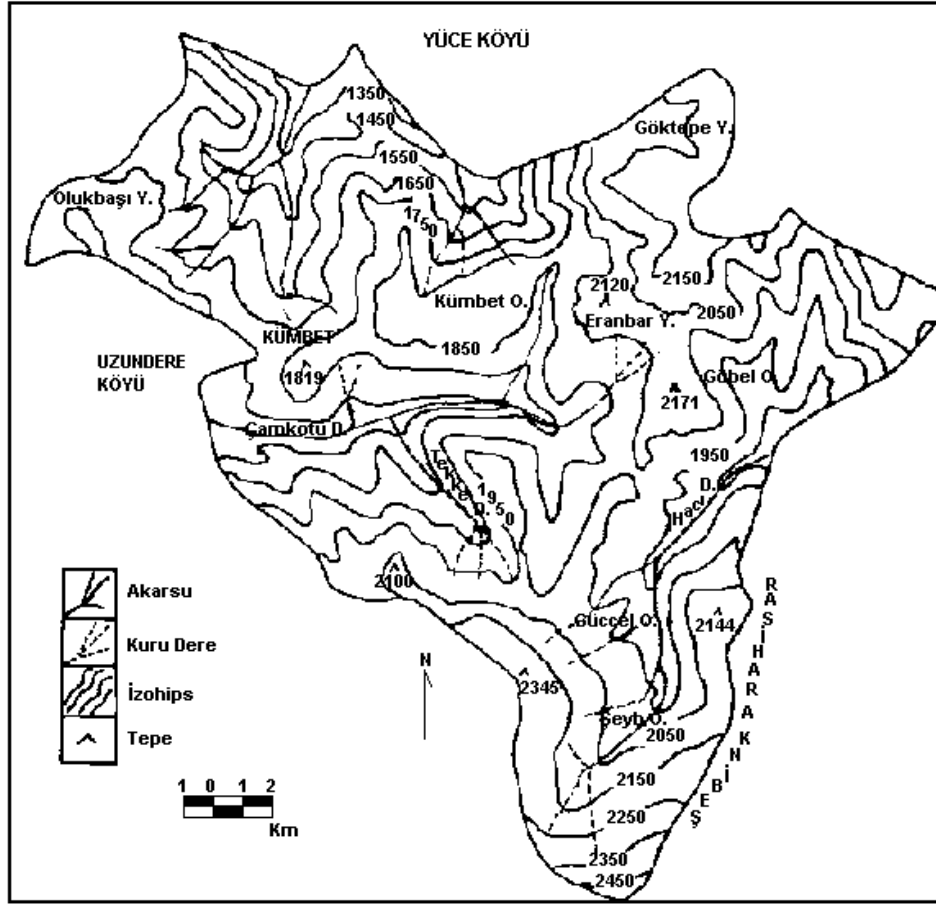
devam eden Otçular Şenlikleri olarak bilinen gelenekselleşmiş eğlenceler oluşturmaktadır. Giresunluların yanı sıra Trabzon ve Gümüşhane'nin bazı ilçelerinden de katılımların olduğu şenliklere, halk oyunları gösterilerinin, kemençenin, davul-zurna eğlencelerinin yer alması da, kültürel açıdan ayrı bir özellik katmaktadır.

2. Doğal Çevre Özellikleri

Kümbet Yaylası, Doğu Karadeniz sıradağları adı verilen silsilenin Giresun Dağları üzerinde bulunmaktadır. Giresun kıyı bölgesi ve hinterlandı, Kretase yaşlı volkanik kompleksten müteşekkil dağ ve tepelerden meydana gelmiştir. Karadeniz Bölgesinin genelinde olduğu gibi burada da parçalanma çok ileri gitmiştir. Vadiler, genellikle dar ve derindir. Suvaca civarında bu manzara gayet iyi görülür (Ardel 1963, s. 42). Kümbet Yaylası ve çevresi andazit-bazalt lâv ve tüflerden oluşan kalın bir tabaka ile kaplıdır. Yine yüzeylenen granitoidler içerisinde mikroskobik ve makroskobik verilere dayanılarak granitler ayırt edilmiştir. Granitler; genellikle açık pembe ve gri renklidir. Yer yer eklem yüzeyleri iyi gelişmiş olup, yer yer de kırıklı ve çatlaklı yapıdadır.

Kümbet Yaylasının topoğrafyası genel olarak akarsular tarafından derin olarak yarılmış yüksek bir plâto görünümündedir. Sahanın ortalama yükseltisi 1640 metredir. Yükselti kuzeyde 1350 metreden başlar güneyde 2544 metreye kadar yükselir. Genel olarak engebeli bir arazi görünümündedir. Sahanın 2000 metreyi aşan tepelerini Düzlük Tepesi (2242m.), Kazankaya Tepesi (2544m.), Tınpırık Tepe (2144m.), Kuşburnu Tepesi (2030m.), Köpeklik Tepesi (2100m.) oluşturur (Şekil-2).

Kümbet Yaylası ve çevresi Karadeniz ikliminin etkisinde olmasına karşın kıyıdan uzak olması nedeniyle bu etki zayıflamakta, karasal iklim ile Karadeniz iklimi arasında geçiş iklim tipi hâkim olmaktadır. Sahadaki meteoroloji istasyonları verilerine göre, yıllık ortalama sıcaklık değerleri 9°C nin üzerindedir (Giresun 14.1°C, Şebinkarahisar 9.2°C). Yaylacılık faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği yaz mevsiminde ise bu istasyonların ortalama sıcaklıkları 19°C nin üstündedir (Giresun 22.6°C, Şebinkarahisar 19.7°C). Yağış miktarları incelendiğinde ise yıllık yağış miktarları Giresun'da 1304 mm, Şebinkarahisar'da 564 mm. dir.

Şekil-2: Kümbet Yaylası ve Çevresinin Topografya Haritası

Sahanın iklimiyle ilgili diğer önemli bir özelliği de sisli günler oluşturmaktadır. Hemen hemen her mevsimi sis görülen yörede, özellikle yaz aylarında Kümbet Yaylası ve çevresinde sıkça görülmekte hatta bazı yıllar şenliklerin yapıldığı günlerde de yoğun sis şenlikleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Bitki örtüsü bakımından incelendiğinde 1000-1500 m. ler arasında ladin, kayın, gürgen ve meşe türlerinden oluşan karışık ormanlar yer alır. Özellikle Çamkotu Deresinin vadi yamaçları boyunca 1500 m. den itibaren saf ladin ormanları sahayı kaplar. 2000 m' nin

üzerindeki Alpin Kuşakta ise ot ve çiçeklerin çeşitli türlerinin çok zengin bir flora meydana getirdiği görülür.

3. Kümbet ve Çevresindeki Oba-Yayla Yerleşmelerinin Başlıca Özellikleri

Bilindiği üzere yaylalar, değişik yer şekilleri üzerinde, devamlı ve geçici yerleşme yerlerinde yaşayan göçebe, yarı göçebelerle, köy, kasaba ve kentlerde yaşayan insanların ilgi ve ekonomik faaliyetlerini tanımlamada kullanılan terimdir. Çeşitli beşerî faaliyetlere sahne olan yaylalar, birer yerleşme yeri olmalarının yanında, kırsal nüfusun yayılma ve ek bir geçim alanı olabilme niteliğini taşımaktadırlar. Bu amaçla yaylalar farklı yerleşmelerde yaşayan, farklı sosyoekonomik yapıdaki grupların yılın belirli bir döneminde çıktıkları ve orada beşerî ve ekonomik faaliyetlerde buldukları alanlar olarak karşımıza çıkar (Emiroğlu, 1977. s.9).

Türkiye’de özellikle kır yerleşmelerinin şekillenmesinde ve ekonomik faaliyetlerde, yer şekilleri ve iklim önemli ölçüde rol oynar. Tarihsel gelişim içinde bu etmenler yerine göre sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde de etkili olabilirler. Ortalama yükseltisi 1000 m’ nin üzerinde bulunan ülkemizde, yükseltinin kısa mesafelerde değişmesi iklim elemanlarının farklılaşmasına neden olur. Bu durum hayvancılığa dayanan göçebelige, yarı göçebelige ve kır hayatı içinde hayvancılık ekonomisinin gerektirdiği yaylacılığa bir ortam hazırlar (Emiroğlu, 1977, s. 23).

Geçimi hayvancılık olan yüksek dağ köyleri, Nisan ayı sonları ile Ekim ayı başlarına kadar olan süreyi yaylalarda geçirmektedirler. Bu olay Giresun’un Alucra ve Şebinkarahisar ilçeleri de aynı zamanda gerçekleşmektedir. Sahil şeridinde bulunan köylerde ekonomik durumdaki ağırlaşma, nüfus artışı ve kişi başına düşen verimli toprakların azalışı hayat şartlarını zorlaştırmıştır. Bu nedenle sahil köyleri de hayvancılığa yönelmişlerdir. Fakat sahile yakın alçak kısımların büyük ölçüde fındık ve tarla tarımına ayrılmış olması hayvancılığın daha çok oba-yayla yerleşme sahalarında yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Gerçekten de, akarsular tarafından derin bir şekilde parçalanmış olan yörede, arazinin eğimli oluşu ve tarım alanlarının yok denecek kadar

az olması, her mevsimi yağışlı ve kurak devrenin söz konusu olmadığı bir iklimin görülmesi, uzun süre yeşilliğini muhafaza eden yüksek boylu otların yer alması, dolayısıyla da bu faaliyetlerin gelişmesinde, önemli katkıları söz konusudur.

Kümbet pazarı ve çevresindeki yaylaların yoğun hayvancılık faaliyetlerine sahne olmalarının yanı sıra, sahilin bunaltıcı sıcağından, şehrin boğucu havasından bunalan insanların kendilerini, tertemiz bir havanın bulunduğu, yeşil ile mavinin birleştiği bir ortama atmalarına neden olmaktadır. Bütün bu özellikleriyle Kümbet Yaylasının, yöre insanının yaşamında önemli yeri bulunmaktadır.

Yaylalar, sadece ekonomik ve doğal özelliklerin ortaya çıkardığı yerler yanında, toplumsal ve kültürel bir faaliyet alanı olarak da önem taşımaktadır. Şöyle ki, yöre insanının geleneklerinden olan yaylaya çıkmak, yayla evlerini şenlendirmek, yayla şenlikleri düzenlemek insanların çok eski tarihten beri devam ettirdikleri geleneklerdir.

Kümbet Yaylasının çevresindeki oba-yayla yerleşmelerinin bir kısmı orman alanları içinde yer alırken, bir kısmı da 2000 m' nin üzerinde Alpin kuşağında bulunmaktadır. Bu yerleşmelere Giresun, Trabzon ve ilçelerinden çok sayıda aileler çıkmaktadır.

Kümbet Yaylası 15 oba ve 3 mahallenin merkezi konumundadır. Mahalleler yaz kış oturlan alanlardır. Obalar ise, yaylalara çıkan köylülerin daha önceki yıllarda otura geldikleri yerlere denir. Burada bazen bir köy, bazen de bir aile oba teşkil eder. Obalar genellikle köy isimleriyle anılır.

Yayla yerleşmelerine çıkışlar eski önemini yitirmekle beraber, geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Genelde haziran ayı sonlarına kadar çıkılan yaylalara, tespit edilen tarihten önce çıkış olmaz. Bunun nedeni yaylaya çıkan her ailenin yayladaki otlaklardan eşit olarak yararlanmasının sağlanması ve yaylacılık geleneğinin devam ettirilmesini sağlamaktır. İlk önce hayvanlarla beraber çobanlar, havaların daha da ısınmasıyla beraber çocuklar ve yaşlılar çıkarlar. Yaylalardan dönüşler ise kasım ayı ortalarına kadar sürer ve ailelerin kendi istek ve arzularına göre gerçekleşir.

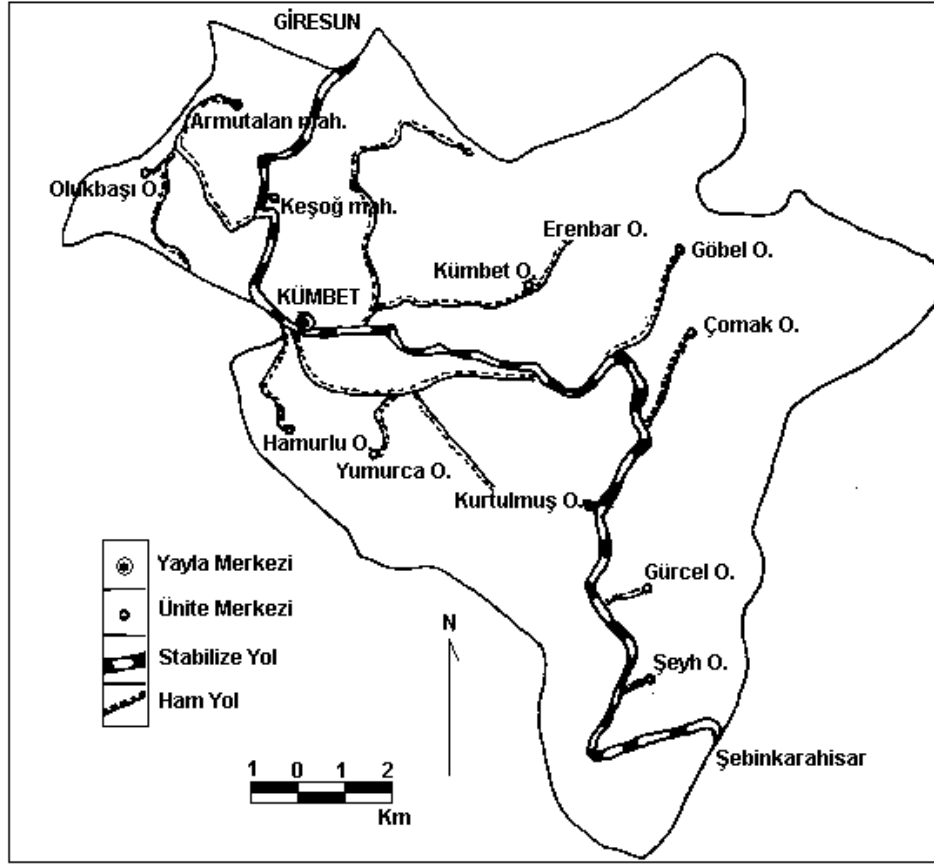
4. Kümbet Yaylasında Yaylacılık Faaliyetleri

Yöredeki yayla ve yaylacılık faaliyetlerinin ortaya çıkması oldukça eskiye dayanmaktadır. Yaylanın yerleşim alanı hâline gelmesinde 1071 Malazgirt Savaşı ile akın akın Anadolu'ya gelen Oğuz boylarından Giresun ve çevresini yurt tutan Çepni Türkleri önemli rol oynamıştır. Orta Asya'da hayvancılıkla uğraşan ve konar göçer hayat tarzında yaşayan Çepni Türkleri, Giresun'a yerleşmişler ve bu yaşam biçimlerini de burada devam ettirmişlerdir. Yayla ve çevresine Çepni Türklerinin, Giresun merkez, Keşap ve Dereli ilçelerini yurt tutmasıyla bir kısım Ermeni nüfus göç etmiş, diğerleri ise Çepni Türkleri içinde yaşamaya devam etmişlerdir.

Giresun ve çevresini yurt tutan Çepni Türklerinin Orta Asya'daki konargöçer hayat tarzlarını devam ettirmesiyle yaylacılık faaliyetlerinin gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir. Karın fazla yağdığı kış mevsimini kıyı kesimde geçiren bu insanlar, yazın havaların ısınmasıyla hayvanlarını otlatmak amacıyla yaylalara çıkmaktadır.

5. Kümbet Yaylasının Ulaşım Durumu

Kümbet yaylası, Dereli ilçe merkezine 30 km, Giresun il merkezine 59 km uzaklıktadır. Yaylaya çıkış iki ayrı yolla yapılmaktadır. Bunlardan birincisi Dereli, Kotana, Güdül ve Yüce köyü üzerinden olan 20 km'si asfalt ve 10 km'sinde stabilize olduğu yoldur. İkinci istikamet ise Giresun- Erzincan, Sivas kara yoludur. Bu yol aynı zamanda Giresun- Şebinkarahisar arası ulaşımı sağlar. Kanlıhan mevkiinden ayrılan stabilize bir yolla Kümbet'e ulaşır. Bu yolun uzunluğu 44 km olup, stabilize olan kısım 8 km' dir. Diğer güzergâhtan 14 km daha uzun olmasına karşın ulaşım daha kolay sağlanır. Kümbet'e gidişin Kotana- Güdül üzerinden, dönüşün ise Kanlıhan istikametinden yapılması, yaylacılık faaliyet alanının tamamının görülmesi açısından önemlidir. (Şekil-3).

Şekil-3: Ulaşım Haritası

Orman İşletmesi tarafından açılan yollarla yaylaya bağlı obalara ulaşım rahat bir şekilde sağlanmaktadır. Hergün periyodik olarak Kümbet'ten Giresun ve Dereli' ye karşılıklı arabalar kalkmaktadır. Ulaşımı sağlayan araçların sayısı ise on beştir.

6. Kümbet Yaylasında Ekonomik Hayat

Kümbet Yaylası yöre insanının bazen günü birlik amaçlı, çoğunlukla da ekonomik nedenlerden dolayı kullandıkları, oba-yayla yerleşmelerinin merkezini oluşturmaktadır. Her türlü ihtiyacın temin edilebileceği dükkânlar, bu merkezde oldukça fazla sayıdadır. Bu özelliği ile oba-yayla yerleşme alanı alış veriş merkezini oluşturur. Bu özelliğiyle

kurulan ve çevredeki oba – yayla yerleşmelerinden getirilen hayvansal ürünlerin pazarlandığı ve haftalık alışverişlerin yapıldığı bir ticaret merkezi özelliği taşımaktadır.

Kümbet Yaylasında son zamanlarda bazı turizm amaçlı yatırımların yapılması, 21.05.1990 tarihli Bakanlar Kurulu kararınca turizm bölgesi ilân edilmesi bu kesimlere ilginin daha da artmasına neden olmuştur. Taze et, süt ve süt ürünleri almak isteyen şehir halkıyla çevre oba-yayla yerleşmelerinden getirilen ürünlerin Kümbet'te satılması ve burada ticarî bir canlılığın yaşanmasına neden olmaktadır. Yayla, ekonomik anlamda hayvancılık faaliyetlerinin yürütülebileceği geniş mera alanlarına sahiptir. Mera alanlarının geniş olmasından dolayı mera hayvancılığı yapılmaktadır. Bu nedenle hayvanların et ve süt üretimi doğal çevrenin kontrolü altındadır. Mera alanlarında otların gelişmesi ve büyümesi hava şartlarına bağlıdır. Hava şartlarının uygun geçtiği yıllar, yani ilkbahar yağışlarının yeterli olması ve yaz sıcaklıklarının yükselmesi mera alanlarında otların iyi gelişmesine dolayısıyla hayvanlardaki et ve süt üretiminin artmasına neden olmaktadır. Kümbet Yaylasında mera alanlarının aşırı ve düzensiz otlatılması, yayladaki hayvan ırklarının verimi düşük yerli hayvan ırklarından oluşması hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Yayladaki hayvanların büyük bir bölümü hayvan alıcılarına canlı olarak pazarlanırken, bir kısım büyükbaş ve küçükbaş hayvan ise kasaplar tarafından kesilerek açık et pazarında satılmaktadır.

Yaylada büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yanında kümes hayvancılığı da yapılmaktadır. Burada yapılan kümes hayvancılığı ticarî amaçlı olmayıp, daha çok her ailenin kendi ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Yaylada yapılan bir diğer ekonomik faaliyet de arıcılıktır. Ancak bu faaliyet belirli aileler tarafından küçük çapta yapılmaktadır. Üretilen bal ise yayla pazarlarında müşteriye sunulmaktadır.

7. Kümbet Yaylasında Turizm

Türkiye'de son yıllarda deniz turizminin yanı sıra -çok yaygın olmamakla birlikte- dağ turizmi, yayla turizmi gibi alanlarda gelişme göstermektedir. Turizm Bakanlığının yapmış olduğu çalışmalar sonucu Karadeniz Bölgesinin diğer ünlü yaylaları ile birlikte Giresun- Kümbet Yaylası da 'Turizm Merkezi' ilân edilmiştir.

Kümbet Yaylası, deniz seviyesinden 1640 m yükseklikte, etrafının ormanlarla kaplı olduğu, yeşilin bütün tonlarını içinde bulunduran eşsiz güzellikte bir yerdir. Yayla turizm bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Kümbet, eski bir gelenek olan ve sadece hayvanların yazları otlatıldığı alanlar olmaktan çıkmış yeni kimliği ile Giresun'da yayla turizminin merkezi olmaya aday bir konuma gelmiştir.

Son yıllarda Kümbet Yaylasında turizmi geliştirmek amacıyla bir takım etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinliklerin en önemlisi 1988 yılında yapılmaya başlanan ve 1989 yılında Dereli belediyesi tarafından resmî bir kimlik kazandırılan 'Kümbet Yayla Şenlikleri' dir. Yayla şenliğinin altında yatan olay yaylacılık geleneğinin önemli özelliklerinden biri olan 'Otçu Göçü'nü' yaşamaktır. Bunun yanında Kümbet'in tanıtılmasıdır. Yayla şenlikleri otçu göçünün başlangıcı olan temmuz ayının 2. haftasındaki Pazar günü yapılmaktadır. Şenlik başlangıcında büyük insan kitlesine ulaşılamamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda Kümbet Yayla Şenliklerine geniş halk kitlesinin katılımı sağlanmıştır. İlk önce Kümbet merkezinin 500 m kuzeyinde Salon çayırı mevkiinde yapılmaya başlanan şenlikler, daha sonra katılımcıların artmasıyla beraber şenlik alanı değiştirilerek Kümbet'in 2 km batısında bulunan Aymaç mesire yerinde yapılmaya başlanmıştır.

Şenliğin yapılacağı hafta, şenlik alanı dolmaya başlar. Giresun ve çevre ilçelerinden gelen seyyar satıcılar pazar tezgâhlarını şenlik alanı çevresine kurarlar. Şenlikler her zaman bir gün önceden yani cumartesi gününden şenlik ateşinin yakılmasıyla başlar. İnsanlar o gece sabaha kadar kemençe ve davul-zurna eşliğinde horon oynayarak eğlenirler. Pazar gününün sabahı günün ilk ışıklarıyla şenlik bütün yoğunluğuyla başlar ve akşama kadar devam eder. Eğlenceler akşama doğru şenlik galasının yapılmasıyla biter ve alanı dolduran insanların bir kısmı çevredeki oba-yayla yerleşmelerine, diğer bir kısmı da devamlı oturma yerlerine dönerler.

Görüldüğü gibi Kümbet Yaylasında düzenlenen Otçular Şenlikleri, her yıl aynı tarihte ve yılda bir kez düzenlenen gelenekselleşmiş açık hava eğlenceleridir. Yöredeki diğer yayla şenliklerinden ayıran en önemli özelliği belirli bir organizasyon içerisinde yapılmasıdır.

8. Sonuç ve Öneriler

Turizm Bakanlığı tarafından 1990 yılında 'Turizm Merkezi' ilân edilmesine rağmen turizmi geliştirmek amacıyla herhangi bir faaliyette bulunulmamıştır. Yöre halkının gayret ve çabalarıyla Kümbet Yaylasında turizm aktivitesi geliştirilmeye çalışılmaktadır, ancak bu gayret sınırlı kalmaktadır. Burada turizm aktivitesinin gelişmesini engelleyen önemli problemlerden birisi de yol sorunudur. Ayrıca turizm amaçlı yatırım yapmak isteyen kişi ve kuruluşların karşılaştığı sorunları da devletin bir an evvel çözmesi gerekmektedir. Kümbet Yaylasının diğer önemli sorunlarından biri de alt yapı sorunudur. Elektriğin sadece Kümbet merkezinde oluşu, diğer yayla obalarının bundan mahrum olması yöre insanının uzun süreli yaylalarda kalmasını engellemektedir. Yörede doğal peyzaja uygun olmayan betonarme binalarının yapılmasına müsaade edilmemesi ve yöreye özgün mimarî değerlere uygun meskenlerin yapılması teşvik edilmelidir.

Yaylalarda şenlikler gibi geleneksel kullanımın yanında, yaylaların niteliğine göre kış sporları, çim kayağı, dağcılık, doğa yürüyüşleri vb. aktiviteler de yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Ardel,A.,1963, Samsun-Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler, İstanbul Üniv. Coğr. Enst. Derg. Cilt:7, İstanbul.
- Bakırcı,M., 1999, Doğu Karadeniz Örneğinde Yaylaların 'Pazar Yeri' Fonksiyonları, İstanbul Üniv. Coğr.Derg. Sayı 7, İstanbul
- Doğanay,H., 1989, Coğrafi Makaleleri, Atatürk Üniv. Fen- Edebiyat Fak. Coğr. Bölümü, Erzurum.
- Emiroğlu,M., 1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniv. D.T.C.F, Yay. No: 272, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara.

- Erinç,S., 1945, Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu- Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri, Türk Coğr. Derg. Sayı: 7-8, İstanbul
- Ertürk,M.,Doganay, H., Güner,İ., 2000, İskilip'te Yaylacılık, Atatürk Üniv. Doğu Coğr. Derg. Sayı: 4, Erzurum.
- Güner, İ., 1995, İğdır Ovası ve Çevresinde Yaylacılık, Atatürk Üniv. Doğu Coğr. Derg. Sayı:1, Erzurum.
- Koca, H., 1995, Gözne'de Yayla Turizmi, Atatürk Üniv. Doğu Coğr. Derg. Sayı: 1, Erzurum.
- Somuncu, M., 1994, Rize Ayder Yaylasında Turizm, Ankara Üniv. Türkiye Coğr. Arş. ve Uyg. Merkezi Derg. Sayı: 3, Ankara.
- Somuncu, M., 1997, Doğu Karadeniz Bölümünde Yayla-dağ Turizminin Bugünkü Yapısı, Sorunları ve Geleceği, Ankara Üniv. Türkiye Coğr. Arş. ve Uyg. Merkezi Derg. Sayı: 6, Ankara.
- Zaman,M., 2000, Doğu Karadeniz Bölümü Geleneksel Yayla Şenliklerine Tipik Bir Örnek: Kadirga- Otçular Şenlikleri, İstanbul Üniv. Türk Coğr. Derg. Sayı:35. İstanbul.

Fotoğraf-1: *Kümbet Yaylasından Bir Görünüm*

Fotoğraf-2: *Çomak Obasından Bir Görünüm*

Fotoğraf-3: Kurtulmuş Obasından Bir Görünüm

Fotoğraf-4: Kümbet Yaylası Meydanından Bir Görünüş